

TÜSİAD

21/EKİM/1972
CUMA

YAYINLANMAK ÜZERE
AMBARGOLUBUR.

**1978 ARA PROGRAMININ
HEDEF VE DENGELERİ
ÜZERİNE
GÖRÜŞLER - ÖNERİLER**

**Türk
sanayicileri
ve
iş adamları
derneği**

38.956
üs
978

338.956

TÜS

1978

C. 1

**Türk
sanayicileri
ve
iş adamları
derneği**

1978 ARA PROGRAMININ
HEDEF VE DENGELERİ ÜZERİNE
GÖRÜŞLER-ÖNERİLER

İSTANBUL

10 EKİM 1977

(Yayın No: TÜSİAD-T/77.10.49)

Cumhuriyet cad. Dörtler Apt. No. 18/2 Elmadag - İstanbul, Tel. : 46 24 12

TÜSİAD LIBRARY

TOSİAD tarafından Yıllık Programlar ve Bütçeler Üzerine daha önce 3 çalışma yayınlanmıştır.

1. 1975 Yılı Programı ve Bütçesi Üzerine Görüşler-Öneriler, Ocak 1975, 47 S.
2. 1976 Yılı Programı ve Bütçesi Üzerine Görüşler-Öneriler, Ocak 1976, 52 S.
3. 1977 Yılı Programı ve Bütçesi Üzerine Görüşler-Öneriler, Ocak 1977, 34 S.

1978 YILI ARA PROGRAMININ HEDEF VE DENGELERİ ÜZERİNE GÖRÜŞLER VE ÖNERİLER başlığını taşıyan yeni çalışmanın özelliği Ekim ayı başında, sorumlu kamu kuruluşlarının henüz program ve bütçe üzerinde hazırlıkları tamamlanmadan bir öneri olarak ortaya konulmasıdır.

Bu çalışma aşağıda isimleri yazılı iktisatçıların katkılarıyla hazırlanmıştır.

- Erdoğan Alkin
(Prof.Dr., İktisat Fakültesi)
- Merih Celasun
(Asso.Prof.Dr., Orta Doğu Teknik Üniversitesi)
- Demir Demirgil
(Prof.Dr., Boğaziçi Üniversitesi)
- Emre Gönensay
(Asso.Prof.Dr., Boğaziçi Üniversitesi)
- Yılmaz Karakoyunlu
(M.B.A.)
- Erol Manisaalı
(Prof.Dr., İktisat Fakültesi)

TOSİAD Araştırma Grubu

- Erdoğan Çevik
- Oya Enç
- Berk Koçer
- Şeref Özgencil
- T.Güngör Uras

(Çalışmayı baskıya hazırlayan:
Leyla Dinçmen)

İstanbul, 10 Ekim 1977

1978 ARA PROGRAMININ
HEDEF VE DENGELERİ ÜZERİNE
GÖRÜŞLER-ÖNERİLER

Sunus	1
ÖZET VE AÇIKLAMALAR	3
<u>I.Alternatif</u>	6
1. Büyüme Hızı	6
2. Ödemeler Dengesi	6
3. Kamu Finansmanı	7
4. Harcamaların Bileşimi ve Türü	7
5. Milli Gelir Deflatörü	8
6. Varsayımlara Esas Olan Büyüklükler	8
<u>II.Alternatif</u>	8
<u>III.Alternatif</u>	10
% 6.5 - % 8 Kalkınma Hızının Gerçekleşmesi	
Neyi ifade eder	11
Denge ve Uygulama Faktörleri Arasındaki Ayrılık	12
Akılcı Yol Nedir?	15
1978 YILI ARA PROGRAMININ HEDEF VE DENGELERİ ÜZERİNE GÖRÜŞ VE ÖNERİLER	
I. Temel Güçlükler	17
II. Ekonominin Temel Sorunları	19
III. Ekonomik Hedefler Nasıl Olmalıdır?	21
1.Kamunun Finansman Gücünün Arttırılması	21
2.Dış Ekonomik İlişkiler	23
3.Yatırımlar	23
4.1978 Programı Hedef ve Dengeleri	25
5.Genel Ekonomik Denge	29
6.Toplam Kaynaklar ve Kullanımları	31

1978 ARA PROGRAMININ
HEDEF VE DENGELERİ ÜZERİNE
GÖRÜŞLER-ÖNERİLER

Tablo 1- Gayri Safi Milli Hasıla	35
Tablo 2- Ödemeler Dengesi	36
Tablo 3- Genel Denge	37

ALTERNATİF I

Tablo 4- Konsolide Bütçe Karşılaştırması(1977-1978)	39
Tablo 5- KİT Dengesi (1977-1978)	40
Tablo 6- Kamu Harcanabilir Geliri ve Tasarrufu (1977)	41
Tablo 7- Kamu Harcanabilir Geliri ve Tasarrufu (1978)	42
Tablo 8- Kaynaklar-Harcamalar (1977-1978)	43
Tablo 9- Yatırım-Tasarruf Dengesi	44
Tablo 10- Kamu Yatırımları (1977-1978)	45
Tablo 11- Kamu Yatırımları (1977-1978)	45

ALTERNATİF II

Tablo 12- Konsolide Bütçe Karşılaştırması(1977-1978)	47
Tablo 13- KİT Dengesi (1977-1978)	48
Tablo 14- Kamu Harcanabilir Geliri ve Tasarrufu (1978)	49
Tablo 15- Kaynaklar-Harcamalar (1977-1978)	50
Tablo 16- Yatırım-Tasarruf Dengesi	51
Tablo 17- Kamu Yatırımları (1977-1978)	51

ALTERNATİF III

Tablo 18- Konsolide Bütçe Karşılaştırması (1977-1978)	53
Tablo 19- KİT Dengesi (1977-1978)	54
Tablo 20- Kamu Harcanabilir Geliri ve Tasarrufu (1978)	55
Tablo 21- Kaynaklar-Harcamalar	56
Tablo 22- Yatırım-Tasarruf Dengesi	57
Tablo 23- Kamu Yatırımları (1977-1978)	57

S U N U S

Uzun dönemli strateji ve plan ilkeleri doğrultusunda, Yıllık programlarda öngörülen temel ekonomik politikalar ve politika tercihlerine göre benimsenen hedeflerin gerçekleştirilmesinde, uygulanacak finansman araç ve yöntemlerinin kesin bir uyum içinde bulunması zorunludur. Bu uygulama araçları içinde bütçe özel önem taşır.

"Program ve Bütçe" ilişkilerinde, Genel Denge ile saptanan hedeflere varabilmek bakımından Yıllık Programın bütçeden önce hazırlanması ve Bütçenin Programa uygunluğu yasal zorunluluktur.

1978 yılı, bu ilişki yönünden değişik bir özellik içindedir. Önümüzdeki uygulama yılını kapsayacak herhangi bir plan stratejisi; hedef ve politikaları dokümanı henüz hazırlanmamıştır. 1978 yılı Programının stratejisini ve ana büyüklükleri belirleyen bir plan mevcut değildir. 1978 yılı için tesbit edilecek ekonomik büyüklükler hem geçiş dönemi planı ve hem de yıllık programın esasını teşkil edecektir. Ayrıca, 1978 yılı programı, "Ara program" niteliği ile ekonomik gündemin en önemli başlığı olmaktadır.

Bu özellik 1978 yılı bütçesine özen gösterilmesini zorunlu hale getirmiştir.^{1/}

Bu çalışmada program ve bütçe ilişkisinde temel hedeflerin, karşılaşılan sorunlar üzerinde yoğunlaşması gerektiği görüşünden hareket edilerek, 1978 yılı program ve bütçe dokümanının taşınması gerekli görülen konular incelenmiştir.

^{1/} Bir başka önemli nokta şudur. Yıllık Programlar Yüksek Planlama Kurulu ve Hükümetler tarafından tartışılıp hazırlanır ve yayınlanır. 1978 yılı için bir plan dilimi mevcut olmadığından 1978 yılı stratejisi ve ekonomik büyüklüklerin Bütçeden önce "Geçiş Planı" niteliğine dayalı olarak TBMM'nde tartışılması ve kabul edilmesi zorunluluğu vardır.

ÖZET VE AÇIKLAMALAR

Bu çalışmanın amacı, 1977 yılının Ekim ayı başında varolan ve sağlanabilir verilere dayalı olarak, 1978 yılı programı ve bütçesi için gerçekçi temel büyüklükleri belirlemektir.

Öncelikle belirtmekte yarar vardır ki, bu çalışmadaki alternatif büyüklükler iyimser bekleyişleri yansıtmaktadır. "iyimser bekleyişler" deyimi özellikle şu konuları kapsamaktadır:

- 1977 yılında ödemeler dengesi 1.6 milyar dolarlık ihracat, 1,1 milyar dolarlık işçi geliri ve 1.8 milyar dolarlık dış finansman ile karşılanabilecektir.
- 1978 yılında da 1.4 ilâ 2.0 milyar dolarlık dış finansman sağlama olanakları bulunabilecektir.
- KİT finansman açığı 1977 yılında 20 milyar Türk Lirası dolayına düşecek ve bu açık 1978 yılında artış göstermeyecektir.
- Hükümet memur maaşı katsayısının 12'den 14'e çıkarılması dışında (değişik isimlerde tazminat, yeni sosyal yükümlülükler, belli vergilerde muafiyet gibi) ek harcama yükümlülükleri altına girmeyecektir.^{1/}
- Tarım ürünleri destekleme fiyatları ve döviz fiyatında gerçekçi uygulama devam edecektir.

^{1/} Bu konuda bir açıklığa gerek vardır. Hükümetin sabit gelirliilerin ve öncelikle memurların fiyat artışlarından olumsuz etkilenmelerini önleyecek önlemleri alması zorunludur. Ancak bu gibi önlemlerin parasal yükünün enflasyonist olmayan kaynaklardan sağlanması gerekir. Bütçeye yük getirecek her yeni sosyal ödeme, ek bir gerçekçi kaynak bulunması koşuluyla varolan dengeleri bozmaz.

Bu çalışmada, 1977 yılı için yapılan gerçekteşme tahminlerine dayandırılarak 3 farklı yaklaşımla 3 farklı "Genel Denge" düzenlenmiştir.

"Genel Denge" yurt içinden ve yurt dışından bir yıl içinde sağlanabilecek toplam kaynakların kullanım biçimini ortaya koyar. Bu nedenle, bu denge "Kaynaklar-Harcamalar" dengesi olarak da tanımlanmaktadır.

Kaynakların, harcama türleri (yatırım ve tüketim) ve kesimler (kamu ve özel) olarak dağılımını belirleyen temel politika aracı "Konsolide Bütçe"dir. Konsolide Bütçenin oluşturulmasında en büyük etken de Hükümetin kaynakların sağlanmasına ve kullanımına ilişkin tercihler dizisidir.

Örneğin 1978 yılı için Hükümet % 8.5 oranında bir kalkınma hedefi (Gayri Safi Milli Hasılanın artışı) benimseniyorsa bu hedefi gerçekleştirecek kaynakları, fiyatlar genel düzeyinde ılımlı bir artışla, bulmak zorundadır.

Bulunabilecek kaynakların yatırıma veya tüketime yönelmesini belli yatırım ve tüketim türlerinin desteklenmesini, gelir dağılımının iyileştirilmesini ve ekonominin rasyonelliğinin arttırılmasını, Hükümetin sağlayacağı ve uygulayacağı politika kararları belirleyecektir.

1978 yılında, konjonktürün özel koşulları (ekonominin içinde bulunduğu dış ve iç sorunlar - fırsatlar) ve kalkınmanın orta ve uzun dönemli sorunları gözönünde bulundurularak 3 alternatif çerçevesinde genel denge analizi yapılmıştır.

BU ÇALIŞMANIN DAYANDIĞI
TEMEL GÖSTERGELER (x)

(Milyar TL.)

	1977	1978 Alternatifler		
		I	II	III
GSMH	819	886	872	886
Dış Açık	56.5	49	39	49
Kalkınma Hızı	5.5	8.2	6.5	8.2
Bütçe	225	280	270	300
Vergi Geliri	170	230	225	255
Bütçe Açığı	26	13	10	5
KİT Finansman Açığı	20	24	24	18
Toplam Sabit Ser.Yatırımları	208	226	212	238
- Kamu	110	121	114	133
- Özel	98	105	98	105
Toplam Tüketim	660	704	697	692
- Kamu	113	124	124	128
- Özel	547	580	573	564
Yurtiçi Tasarruf	159	182	175	194
- Kamu	65	82	76	98
- Özel	94	100	99	96
Dış Ticaret (ğ)				
- İthalat	5.300	6.000	5.500	6.200
- İhracat	1.600	2.100	2.100	2.300
- Ticaret Açığı	3.700	3.900	3.400	3.900
- İşçi Geliri	1.100	1.200	1.300	1.300
- Cari İşlemler Den.	2.825	2.800	2.200	2.200
Dış Finansman Gereği(ğ)	1.800	2.000	1.400	1.400
Deflatörler				
- GSMH	15.9	17.5	17.5	15.5
- Kamu Tüketimi	..	17.0	17.1	17.2
- Kamu Tasarrufu	..	18.3	18.5	18.3
- Kamu Yatırımı	..	19.4	19.6	21.3

(x) Bütçe Açığı ve KİT Finansman Açığı ve dış ticaret açığı cari fiyatlarla. Diğer göstergeler sabit fiyatlarla ifade olunmuştur.

Kaynak: TÜSİAD Araştırma Grubu

I. Alternatif

Dar Kapsamlı Bir İstikrar Programı Uygulamasının Devamı

Bu alternatifin temel varsayımları şunlardır:

1. Büyüme Hızı

Son iki yılda sağlanan tarımsal gelişmenin, hava koşullarına bağlı olarak, sınırlı olması gözönünde tutularak 1978 yılında, tarım kesiminde % 4 dolaylarında bir katma değer artışının gerçekleştirilebileceği varsayılmıştır.

Ayrıca, dış kaynak sağlanmasında sermaye hareketleri ve borçlanma olanakları dışında 1977 yılında gerçekleşmesi beklenen kısa ve orta süreli kredilerin genişletilebileceği gözönünde tutularak, ithalatın 6 milyar dolar dolaylarına ulaşabileceği öngörülmüş ve bu nedenle tarım dışı sektörlerde Üçüncü Planda öngörülen ölçülerde gelişmenin sağlanabileceği, yatırım ve tüketim harcamalarında yine Üçüncü Planda ana hatlarıyla öngörülen artış oranlarına yakın genişleme olabileceği düşünülmüştür.

Böylece, arz ve talep yönünden tutarlı olarak genel büyüme hızının % 8.2 oranına ulaşabileceği varsayımı ortaya konmuştur.

2. Ödemeler Dengesi

1978 yılında cari fiyatlarla 2.1 milyar dolar ihracat ve 1.2 milyar dolar işçi döviz geliri yanında 600 milyon dolarlık net olağan sermaye girişi, 2 milyar dolarlık kısa ve orta dönemli ek kredi sağlanacağı ve rezervlerden de 200 milyon dolar kullanılabileceği düşünülerek 6 milyar dolarlık bir ithalat öngörülmüştür.

Dış kaynak değerlendirilmesinde gerçekçi olabilmek için, dünya fiyatlarının % 8 dolayında artacağı varsayılarak, dolar olarak dış kaynak değeri bu oran ile düzeltilmiştir.

Dış kaynakların ekonomik gelişme açısından değerlendirilmesinde bu metod Türkiye'de ilk kez uygulanmaktadır.

3. Kamu Finansmanı

Ulusal ekonomide % 8.2'lik reel gelir artışının sağlanmasının yanında genel fiyatlar düzeyinde yaklaşık % 17.5'lik yükselme, kamu gelirlerinin yakın geçmişteki gelişmeleri ve yapısal değişimleri incelenerek, 1978 yılı içinde cari fiyatlarla 242 milyar liralık kamu net geliri sağlanabileceği hesaplanmıştır.

Bu hesaplamada, varolan politik yapının 1978 yılında ek vergi kanunlarının uygulanmasına olanak veremeyeceği varsayımı dikkate alınmıştır.

4. Harcamaların Bileşimi ve Türü

Kamu gelirin hesaplanmasına ilişkin analizlerden sonra, kamu tüketimi için bir tahmin yapılmış ve kamu tasarruflarının hangi düzeyde oluşabileceği saptanmıştır. Memur maaş katsayısının 12'den en az 14'e çıkarılacağına kabulü ile ve kamu tüketiminde içerilen diğer mal ve hizmet fiyatlarının da yükseleceği gözönünde bulundurularak toplam kamu tüketim harcamalarının cari fiyatlarla % 29 oranında artacağı öngörülmüştür.

Bu artış sabit fiyatlarla % 9.7 oranına tekabül etmektedir.

Gayri Safi Milli Hasıla ile, kamu net geliri arasındaki fark olarak tanımlanan Özel Harcanabilir Gelirin ise yaklaşık olarak 1976-1977 yıllarında gözlenen oranlarda tüketim ve tasarrufa yönlendirilebileceği görüşünden hareketle özel tüketim ve tasarruf tahminleri yapılmıştır.

Burada belirtilen yaklaşımla, kamu ve özel tasarruflar tahlil edildikten ve dış kaynaklar da gözönünde bulundurulduktan sonra önce toplam yatırım hacmi saptanmış ve daha sonra son yıllardaki eğilim gözönünde bulundurularak yatırımlar kamu ve özel kesimler arasında dağıtılmıştır.

<u>5. Milli Gelir Deflatörü</u>	% 17.50
Genel Yatırım Deflatörü	% 19.00
Kamu Tüketim Artışı	% 17.50
(Katsayı % 12'den % 14'e çıkacağı varsayılmıştır.) olarak alınmıştır.	

6. Varsayımlara Esas Olan Büyüklüklerden:

Özel Tasarruf	100 milyon dolar
Kamu Tasarrufu	82 milyon dolar
Kamu Sabit Yatırımı	121 milyon dolar
Özel Sabit Yatırım	105 milyon dolar
Dış Tasarruf(Dış Açık)	49 milyon dolar

şeklindeki bir tablonun ortaya koyduğu gerçek, % 17.5'lik bir fiyat artışı ortamında, özel tasarrufların bir kısmını enflasyon yoluyla kamu kesimi harcamalarına aktarılmasıdır.

II. Alternatif

Türkiye'nin Dış Borçlanma Olanaklarını Harekete Geçiremeyeceği Varsayımından Hareketle, İthalatta Darboğazlarla Karşılaşılacağını ve Ekonominin Olumsuz Yönlerde Etkileneceğini Ortaya Koyan Bir Denge

İkinci alternatifin birinci alternatife göre farklılıkları şunlardır:

1. İkinci alternatifte Gayri Safi Milli Hasıla artış hızı % 6.5 olarak alınmıştır. Bunun Nedeni:

- a. Tarım dışı sektörler döviz darboğazından olumsuz etkilenecektir.
 - b. Yatırım eğilimleri yatırım malları ithalatındaki darboğazın ve konjonktürdeki olumsuz gelişmenin etkisinde birinci alternatifte göre daha düşük düzeyde kalacaktır.
Ancak ikinci alternatifte de tarımsal kalkınma hızı birinci alternatifteki ölçülerde iyimser miktarlarda tahmin edilmiştir.
2. Ödemeler Dengesinde olağan borçlanma yanında sağlanması gereken ek finansman, birinci alternatifte göre 600 milyon dolar eksik kalacaktır. Bu durumda, dış kaynaklar 2.2 milyar dolar olacaktır.

Birinci alternatifte kullanılan yöntemde, bu dış kaynağın karşılığı 39 milyar liradır. Sonuç olarak bu durumda Gayri Safi Milli Hasıla artış hızının % 8.2 yerine % 6.5 olacağı da düşünüldüğünde toplam kaynaklar birinci alternatifte göre 24 milyar lira aşağıda kalacağı açıktır.

3. Büyüme hızı artışındaki düşmeye paralel olarak ve ithal vergisi gelirlerindeki nisbi duraklama da dikkate alınarak kamu sektörü harcanabilir gelirinin de birinci alternatifteki orandan daha düşük bir hızla gelişebileceği hesaplanmıştır.

İkinci alternatifte, kamu net gelirinin reel olarak-sabit fiyatlarla % 12.4 oranında artacağı varsayılmıştır.

III. Alternatif

Ekonomide İstikrarı ve Rasyonelleşmeyi Daha Ciddi
Önlemlerle Sağlamayı Amaçlayan Bir Politik Ortamın
Varsayımıdır.

Bunun birinci alternatife göre başlıca iki karakteristiği maliye ve dış ticaret politikalarında daha ciddi ve ekonominin uzun vadeli rasyonelleşmesine yönelik tercihlerin yapılmasıdır.

Türk Ekonomisi, gözlenen karakteristiği ile Maliye ve Para-kredi politikalarına karşı duyarlı değildir. Nitekim Üçüncü Planda ve buna bağlı olarak yıllık programlarda öngörülen politika karar ve tedbirleri bu duyarsızlıklar nedeniyle gerçekleşmemiştir. Bu durum ekonomide idari tedbirlere yönelmeyi ve yasaklamalar yoluyla ekonominin duyarlılığını sağlamayı ön plana çıkarmaktadır. Son zamanlarda alınan bir dizi tedbirler içinde bu tür tedbirlerin önemi daha açık anlaşılır olmuştur.^{1/}

Üçüncü alternatifin üç temel boyutu vardır.

1. Daha gerçekçi bir kur politikasına dayalı 2.300 milyon dolarlık bir ihracat öngörülmektedir. (I.alternatife göre 200 milyon dolar fazla bir ihracat)
2. Buna rağmen dış borçlanma miktarı düşürülmemekte ve genişletilmiş döviz kaynaklarının gelişmiş yatırımlara tahsis edileceği varsayılmaktadır.
3. Artan yatırımların ithalat ile beslenmesi için gerekli kaynak tahsisi yapılmaktadır.

^{1/} Bedelsiz ithalat yasaklamaları, ihracat tedbirleri, gümrük tedbirleri gibi. Bu tedbirler uzun dönemde vergi gelirlerinin getirebileceği sağlıklı çözümlere benzer etkinlikte sonuçlar yaratmaktadır.

% 6.5 - % 8 Kalkınma Hızının Gerçekleşmesi Neyi İfade Eder?

Yukarıda açıklandığı gibi iyimser tahminlere dayalı olarak 1978 yılı için % 6.5 ve % 8 oranlarında kalkınma hızlarını hedef alan dengelerin kurulabilmesi "ekonominin 1978 yılında sıhhatte kavuşabileceği"nin işareti sayılmamalıdır.^{1/}

Tam tersine 1978 yılında tarım kesimindeki gelişmeye bağlı olarak % 8 kalkınma hızı ortaya çıktığı halde, ekonomik ve sosyal krizin etkisi artabilir. Kalkınma hızı ile ekonomideki çarpıklığı biribirine karıştırmamak gerekir.

Türk ekonomisi 1978 yılına çok ciddi sorunlarla girmektedir. Bu sorunların önde geleni ekonominin giderek dış kaynaklara bağımlılığının artmasıdır.

İç ekonomide ise sorun, çarpık ekonomik politikaya dayalı olarak tasarruf eğiliminin giderek düşmesidir.

1. Ekonomide büyük yeri, ağırlığı ve gücü olan KİT topluluğunun kaynak yaratamayan tam tersine giderek büyüyen ölçülerde kaynak israfına yönelen yapısını düzeltmek için hiçbir ciddi girişime gerek duyulmamaktadır.

^{1/} Sabit fiyatlarla büyüme hızını belirleyen temel faktör Milli Gelir Hesaplarında kullanılan zımni deflatördür. Örneğin 1977 yılı için DİE'nin yaptığı ilk milli gelir tahmininin cari fiyatlardan sabit fiyatlara dönüştürülmesinde (15.89)luk bir deflatör kullanılarak 1977 gelişme hızı % 5.5 olarak belirlenmiştir. Bu deflatör (17.5) olarak varsayıldığında gelişme hızının % 4.0'a düşmesi, tam tersine deflatör (12.00) alındığında gelişme hızının % 8.9'a çıkması mümkündür.

2. Yanlış sanayileşme stratejisine dayalı olarak Türk sanayinin hatalı bir yapıda kurdurulması ve genişletilmesine devam edilmektedir.
3. İç ve dış fiyatlar arasındaki dengeyi kuracak ve koruyacak gerçekçi bir kur politikası izlenmemektedir.
4. İç ekonomide yanlış politika kararlarının etkisinde tasarruf eğilimi giderek düşmektedir.
5. Ve bütün bunların sonucu olarak ekonominin her yıl büyüyen kaynak açığının dışarıdan temini zorunluluğu ortaya çıkmaktadır.

Denge ve Uygulama Faktörleri Arasındaki Ayrılık

Bu çalışmada (tekrarda yarar vardır ki, iyimser bir yaklaşımla ve tarafsız olarak) kaynak ve harcamalar dengesinin kurulmasına çalışılmıştır.

1978 yılı programı ve bütçesi bu dengelerde verilen büyüklükler çerçevesinde hazırlanabilir. Bu demek değildir ki ekonomi 1978 yılında istikrara doğru yönelecektir.

İstikrara yönelmenin temel şartı, uygulamada "akılcı-bilinçli-dengeli" olmayı gerektirir.

Örneğin, bu çalışmada verilen dengeler 1978 yılı Bütçe harcamaları için aynen kabul edildikten sonra, yeni gelir kaynakları bulunmadan harcamalar kısa sürede arttırılabilir. 1977 yılı bütçesinin ilk 4 aylık uygulaması sonucu ortaya çıkan durum bu sorunu çok açık biçimde ortaya koyacak niteliktedir:

"1977 yılı Bütçesinin ilk 4 aylık uygulama sonuçlarına göre, Konsolide bütçe ödenekleri fiilen 263 milyar liraya ulaşmıştır. 225.7 milyar lira olarak TBMM'den geçen 1977 yılı bütçesinin bu düzeye ulaşmasında en önemli etken iratlı ve iratsız otomatik ödeneklerde meydana gelen 38 milyar liralık artıştır. Dört aylık dönem içinde ayrıca 526 milyon liralık aktarma olmuştur. Tüm bu gelişmelerin sonucu 1977 yılı konsolide bütçesi 263 milyar liraya ulaşmıştır. Fiili açık, böylece 38 milyar lirayı bulmaktadır."

Örneğin, bu çalışmada verilen yatırım hedefleri 1978 yılı programına aynen alınabilir. Fakat yatırım toplamı "denge" rakamını aşmayan fakat ekonomi için önceliği olmayan, politik tercihleri yansıtan projelerle Program doldurulabilir.

Devlet Planlama Teşkilatınca projelerin yatırım programlarına alınmasında proje değerlendirilmesi ve alternatif projeler içinde seçimi için hiçbir çaba gösterilmediğinden, (konu-teknoloji-kapasite-kuruluş yeri itibarı ile hatalı tercihlere göre hazırlanmış, gerçek proje maliyetini yansıtmayan) projeler yatırım programlarına girebilmektedir. Kaynak sınırlılığı nedeniyle bu projelere yeterli tahsislerin yapılamaması, gerçekleşme sürelerini uzatmakta, devam eden yatırımlar paketi giderek büyümektedir.

Projelerin (Konu-teknoloji-kapasite-kuruluş yeri itibarı ile) hatalı seçimi mevcut KİT sorununun düzelecek yerde giderek büyümesine sebep olmaktadır.

1978 Yılı Uygulamasının Amacı Dışa Bağımlılığı

Giderek Azaltmaya Yönelik Bir Uygulamaya Başlamak Olmalıdır.

Kısa dönemde kademeli olarak ekonominin dış kaynaklara bağımlılığını giderek azaltmayı amaçlayan bir uygulama 1978 yılında başlatılmalıdır.

Bu uygulamanın temel araçları şunlardır:

1. Döviz gelirlerini artırıcı tedbirler dengeli biçimde uygulanmalıdır. İç tüketimi sınırlayıcı tedbirlerle paralel olarak ihracatta kısa sürede nisbi bir gelişme sağlanabilir.
2. Döviz giderlerini azaltıcı tedbirlerde önceliği olan konu ithalatdaki büyümenin kısa sürede sınırlandırılmasını amaçlayan bir sanayileşme politikasının uygulanmasıdır.

Türkiye'de sanayiın bugünkü dışa bağımlılığının sorumlusu "yanlış planlama ve uygulama" yapan Hükümetlerdir. Bugün
sınai üretimin kabaca yarısını kamu yarısını özel kesim
gerçekleştirmektedir. Her iki kesim için de aynı hatalı
kuruluş sözkonusudur. Özel kesimde her girişimcinin, her
yatırım tercihinde tek başına "yatırımının makro ekonomi
açısından tüm ekonomi içindeki yerini ve genel stratejiye
uygunluğunu" değerlendirmesi beklenemez. Bu değerlendirmeyi
yapacak, girişimciye yol gösterecek, genel ekonomi yararına
girişimcinin yatırımını yönlendirecek olan kamu kesiminde
uygulamadan sorumlu olanlardır.

Türkiye'de özel girişimcilerin tüm projeleri değişik biçimlerde
doğrudan veya dolaylı "devlet"in izini veya denetimi ile
gerçekleştirilebilir. Devlet bu izin ve denetimini, yatırıma
başlamadan verilen teşvik veya ithal belgeleri ile ve hatta
kredi kontrolü aracı ile kullanmaktadır.

Türkiye'de bu konuda uzun yıllar devlet hatalı uygulama yapmıştır ve bu uygulamaya devam etmektedir. Bugün, mevcut ekonomik yapının her yıl 3 milyar dolarlık hammadde ve ara malı ithal etme zorunda kalmasının sorumlusu aranmaktadır.

KİT'lerin hatalı kuruluş ve yönetimlerinin ekonomi üzerindeki baskısı devam ederken, politik tercihlerle "tarlaya tohum eker gibi fabrika temeli atarak" bunlara yenilerini eklemek, birgün KİT devinin ekonominin tamamını yutmasına neden olabilir.

Akılcı Yol Nedir?

Ekonomi 1978 yılında KİT kaynaklarına göre en akılcı tercihleri yapma durumundadır. Bu tercihlerin yapılmasında kamuya büyük sorumluluklar düşmektedir.

Hükümet kamu kesimi için tercihlerini yaparken, özel kesimin yapacağı tercihleri de "objektif ölçülerle-kamu yararına" yönlendirme durumundadır.

Türkiye'nin yatırıma yönlendirebileceği kaynaklar sınırlıdır. Bunları cebri ve gönüllü tasarruflar yoluyla arttırmak Hükümetin sorumluluğudur. Cebri tasarruf-vergi; gönüllü tasarruf-faiz ve döviz fiyatı konusunda ciddi-akılcı-dengeli karar ve uygulama ister.

Hükümet uygulamada Bütçe ve Plan disiplinine uyarsa Merkez Bankası kaynakları üzerindeki baskı azalabilir.

Kamunun kıt kaynaklarının tutarlı projeleri olmayan "yeni domates salçası, uçak fabrikaları" temellerinin atımında kullanılacak yerde mevcut proje stokunda

ciddi ayıklamalar yapılarak, ekonomiye yararı büyük projelerin kısa sürede devreye girmelerini sağlayacak etkin bir kaynak tahsisi programı uygulanabilir. Yeni projelerde öncelikle enerji yatırımlarına ağırlık verilebilir.

1978 YILI ARA PROGRAMININ
HEDEF VE DENGELERİ ÜZERİNE
GÖRÜŞ VE ÖNERİLER

1. TEMEL GÖÇLÖKLER

Türk ekonomisi, 1978 yılını uzun dönemli bir perspektife göre hazırlanması gereken fakat mevcut bulunmayan bir beş yıllık kalkınma planı nedeniyle plandışı bir yönetim altında geçirecektir.^{1/}

1/ Dördüncü Plan Hazırlıklarının 1978 yılı bütçesinden önce tamamlanması imkansızdır.

77 sayılı yasada yer alan asgari süreler buna imkan vermeyecektir.

M:2.2

Plan Karma Komisyonu uzun vadeli planı kendisine havale edildiği tarihten itibaren en çok yirmi dört saat içinde görüşmeye başlar, en çok yirmi gün içinde karara bağlayarak derhal Cumhuriyet Senatosu Genel Kuruluna sevkeder.

M:2.3

Cumhuriyet Senatosu Genel Kurulu bu metni en çok altı gün içinde görüşüp karara bağlar ve plan derhal Plan Karma Komisyonuna sevk edilir.

M:2.4

Plan Karma Komisyonu Cumhuriyet Senâtosunun kararını en çok üç gün içinde görüşerek karara bağlar ve planı derhal Millet Meclisi Genel Kuruluna sevkeder.

M:2.5

Millet Meclisi Genel Kurulu planı en çok sekiz gün içinde görüşerek karara bağlar.

Unutulmamalıdır ki Yüksek Planlama Kurulunda henüz plan stratejisi konusunda bir anlaşma sağlanamamıştır.

Bu açıdan 1978 yılında ekonominin yönetimi, Maliye'nin "Gözlem-Yorum-Yargı-Uygulama" dizisindeki başarıya bağlıdır.

Bu dizinin yasal dayanağı Bütçe Kanunu olacaktır. 1978 yılı için Bütçe Kanunu çok önemlidir. Bütçe Kanunu TBMM'ne sunulması için kısa bir süre kalmıştır. Bütçe hazırlığına ilişkin temel tercihler henüz tesbit edilmemiş ve açıklanmamıştır. Bütçe, kamu ekonomisi içinde Mali dokümandır. Bütçenin ayrıca ekonominin önemli meselelerini incelemesi ve bunlara ilişkin ilke, tedbir getirmesi olanaksızdır. Bütçeyle yetki verilen harcamaların ekonomik nedenleri belirsizdir.

Bu soruna tek çözüm: 1 yıllık özel bir ekonomik doküman (1 yıllık Geçiş Planı) hazırlamaktır. Tek başına bir "Yıllık Program" hazırlamak yeterli bir çözüm sayılmaz. Çünkü hiçbir program kendisine hayatiyet veren plandan bağımsız olamaz. Plan bu yıl bitmiştir. Önümüzdeki dönemin planı yoktur. 1978 programı "Plansız bırakılmış" bir dönem için önceden ve sonradan bağımsız (hatta ilgisiz olarak) hazırlanmak durumundadır.

Strateji yoktur. Bu nedenle, program belli bir stratejinin ilk uygulama dilimi olamaz. Bir yıllık program acil çözüm bekleyen sorunlara çare arayan program olmalıdır.

- Program, ekonominin istatistiğini tartışmaktan çok sorunlarını deşen karakter olmalıdır.
- Program gelecek dönemde uygulanacak politika önerileri hazırlamaktan çok bir yıl içinde mutlaka tatbik edilecek tedbirler getirmelidir.
- Program gelecek dönemde başlayacak ve/veya bitirilmesi gelecek dönemlere sirayet edecek yatırımlar yerine 1978 yılı içinde tamamlanacak yatırımlara kaynak tahsis edecek şekilde olmalıdır. (Örneğin: İkinci köprü için kaynak

tahsisi gelecek plan dönemi programlarına tâlik edilebilir.)

- Program sosyal muhteva yönünden, istatistik ve sosyal politika hedeflerini tartışmak yerine sosyal sektörlerin yatırım zorluklarına dönük olmalıdır.
- Program, özellikle koordinasyon açısından önem taşımaktadır. Program, koordinasyon faaliyetleri için özel bir bölüm geliştirerek, planlama deneyimize en önemli hizmetin öncüsü olunacak şekilde hazırlanmalıdır. Koordinasyonun, rapor hazırlama yerine, uygulamaya dönük ve mahallinde çözüm amacı gütmelidir.
- 1978 yılı programı için bir yıllık özel bir teşvik ve yönlendirme politikası uygulanmalıdır.
- 1978 yılı için uygulama araçlarında bütünlük sağlamak için dağıtık sorumluluklar belli kuruluşlarda toplanmalıdır.

II. EKONOMİNİN TEMEL SORUNLARI

Türk ekonomisinin sorunları hakkında "Geçici karakterli" meseleler tanımı getirmek mümkün değildir. Bu sorunlara ve halen ulaşılmış bulunan gelişmişlik düzeyine rağmen planın hazırlanışında benimsenen uzun dönemli amaçlar bütün ağırlığı ile devam etmektedir.

- A. Ödemeler Dengesi: Ekonominin en dar boğazıdır. Kısa dönemde bu boğazın genişletilmesi imkansızdır. Bu nedenle 1978 yılı içinde son derece önemli nitelik kazanmaktadır. Dış açığın finansmanı sorunu çaresizlik noktasındadır. Döviz darlığı ekonomik gelişmenin duraklatıcısı durumundadır.
- B. Tasarruf Açığı: Üçüncü plan, büyük ölçüde kamu tasarrufuna dayandırılarak hazırlanmıştır. Kamu tasarruflarının esas artış kaynakları vergi gelirleri ile KİT'in faktör gelirleridir. Bu konuda getirilen tedbirlerin hiçbirisi

gerçekleşmemiştir. Açık deyimi ile Üçüncü Plan dönemi vergi yönetiminde yapılması gereken düzenlemelerin gerçekleştirilmediği 5 büyük kayıp yılıdır. ÜBYP hazırlıkları sırasında geçerli olan vergi politika ve tedbirleri aynen DBYP için de geçerli noktaları vurgulamaktadır. KİT'in faktör gelirleri konusundaki başarılmamış hedefler nedeniyle KİT ekonominin taşıyamayacağı ağır bir yük haline gelmiştir. KİT'in yatırım programlarının gerçekleştirilmesine en büyük engel kendi bünyesinde yeterince finansman imkanı yaratma güçlüğüdür.

Gerek kamu, gerek özel kesim tüketim harcamaları yönünden denetim dışı kalmıştır. Bu durum, Yıllık programlarda gerçekçi tüketim hedeflerinin seçilmediğini göstermektedir.

- C. Fiyatlar Genel Seviyesi: 1978 yılının en önemli sorunlarından birisidir. 1970'li yıllarda, 1975 yılının geçici ve halâ niteliği anlaşılmamış özel durumu dışında fiyatlar son derece yüksek oranlarda artmıştır.
- D. Bütçe Uygulaması: Bütçelerin açık vermesi artık alışılmış bir meseledir. 1977 yılı bütçesinden karşılanması muhtemel görülen açık miktarı, ÜBYP'nın hazırlık yılı toplam yatırım bütçesi tutarına denk büyüklüğe ulaşmıştır. 1978 yılı bütçesi, Kamu Maliyesine ait plan hedeflerinin tespitinde esas alınacağından son derece dikkatli hazırlanmak durumundadır. Gerçekçi hazırlanması zorunluluğunun önemi yeterince algılanmadığı takdirde ÜBYP'nın finansman dengesinin başarı ile kurulması mümkün olamayacaktır.

E. Çalışma Barışı ve İstihdam: Bu konuda planın mantığı yanlıştır. Gerek stratejide, gerekse planda istihdam sorununun çözümlenmesi uzun döneme bırakılmıştır. Planın sosyal muhtevası, ekonomik hedef ve dengeler ile uyumlu hazırlanmamıştır. Mevcut işgücü fazlasının sosyal sorunları, istihdam imkanları yaratılmasının boyutlarını aşmıştır.

F. Kamu Kesiminin Büyüyen Proje Stoku: Ekonominin Yatırım-Tasarruf dengesi kamu kesimi tarafından bozulmaktadır. Özel kesim yatırımları ise bozulan dengeyi düzenleyici etkinlik ve ölçüde değildir. Sorunlar şöylece maddeleştirilebilir:

- i) Kamu yatırımlarının termin programları gerçekleşmemektedir.
- ii) Bu durum kıt kaynakların üretime dönüşmesine engel olmaktadır.
- iii) Gecikmeler maliyet artışlarına sebebiyet vermektedir ve bu durum kaynak tahsislerini yanlış kullanıma götürmektedir.
- iv) Ekonomik rasyoneli bulunmayan yatırımlar için programlamaya gidilmektedir.

III. EKONOMİK HEDEFLER NASIL OLMALIDIR?

1. KAMUNUN FİNANSMAN GÜCÜNÜN ARTTIRILMASI:

1970'li yılların başlarında, "Yurt dışından ithal edilen enflasyon" kavramının yaratılması ve daha sonra içinin doldurulması ile geçen ekonomik tartışmalar sırasında, Kamunun karşılaştığı finansman güçlüğü'nün önemi gözden kaçmıştır. Bugün Yurt içinde üretilen enflasyonun en önemli kaynağı Kamunun içinde bulunduğu finansman güçlükleridir. Kamunun finansman gücünün

arttırılması gereği vergi yönetim ve denetimini yeniden ekonomik gündeme getirmektedir.

Vergi gelirlerinin yetersizliği yanında, tahsilatın mükellefler açısından tasnifi de büyük önem kazanmıştır. Ücretli ve sanayici mevcut vergi yasa ve toplama usulleri içinde takatlarının sınırına varmıştır. Vergi gelirlerinin vasıtasız karakteristiğinde, mevcut yasaların oluşturduğu çerçevede dahi büyük tahsilat potansiyelleri bulunmaktadır. Vasıtalı vergi sistemi, gelir artışlarını kendiliğinden izleyecek esnekliğe kavuşturulmalıdır.

1978 yılı herhangi bir plan döneminin uygulama yılı olamayacaktır. Ancak vergi yönetim ve denetiminde gerekli değişikliklerin gerçekleştirilmesi açısından büyük önem taşıyan bir fırsat yılıdır. Böylece ÜBYP'nın finansman dengesi sağlıklı bir yasal ve yönetsel baza oturtulacaktır. Bu konunun 4. Plan dönemine bırakılmasının şu sakıncası olacaktır. Plan, önerilen yeni vergi yasası değişikliklerine göre tahmin edilen finansman dengesine dayanacaktır. Tıpkı Üçüncü Planda olduğu gibi. Bu dengede ise hiç şüphe olmasın ki, tasarrufların arttırılmasında tüm sorumluluk kamu kesimine yüklenecektir. Bu önerilerin gerçekleşmemesi, hem 4. Planın finansman dengesinin bozulmasına, hem de vergi tahsilat adaletsizliğinin 5 yıl daha sürdürülmesine neden olacaktır.

Kamunun finansman gücünün arttırılmasında ikinci önemli kaynak faktör gelirleridir. KİT'in mal ve hizmet fiyatlarında yapılması gerekli düzenlemelerin gecikmesi bu sorunun önemini arttıran en önemli neden olacaktır.

Kamunun finansman ihtiyacı, sağlıklı olmayan kaynaklardan karşılanmaktadır. Uygulama para-kredi politika ve uygulamasında Merkez Bankası kaynaklarının kullanımını çarpıtmaktadır.

2. DIŞ EKONOMİK İLİŞKİLER

İç tasarrufların arttırılması, bugün içinde bulunduğumuz dış ödemeler dengesi güçlükleri yanında daha önemli noktaya gelmiştir. Ekonomi giderek artan oranda dış tasarruf kullanmak suretiyle yatırımlarını programlamakta ve finanse etmektedir. Bu durum, dış tasarruf gerekleri ve ithalat finansmanı açısından dış kaynaklara bağılılığı devam ettirmektedir.

1978 yılı programı bu soruna acil çözüm getirecek alet olmamakla beraber, bu yılın gerçekçi değerlemesi bakımından büyük önem taşımaktadır.

3. YATIRIMLAR:

Yatırımların programlanmasında benimsenen temel ilke, planın uzun dönemli üretim, ithalat ve ihracat hedeflerinin gözetilmesi ve geri kalmaları giderici olmasıdır. Plana dayalı bir program hazırlığında yatırım programlamasının bu temel ilke doğrultusunda olması doğal hatta gereklidir.

1978 yılı herhangi bir plan dönemi programı değildir. Bağımsız hazırlanması ve değerlendirilmesi gerekir. Bu neden, aynı zamanda bir imkan ve fırsat yaratmaktadır. Yatırımlar için son derece selektif olarak tercih yapılabilir. Mevcut proje stoku esas itibariyle planlı tercihlere ertelenebilir.

1978 yılı yatırım programı, "Üretime Geçiş" yılı programı olarak düzenlenmelidir.

Bilindiği gibi, 1977 yılı programı, büyük projelerin gerçekleştirilmesi için bir "sanayileşme hamlesi" yılı programı olarak demeçlerde yer almış ancak bu projelerin gerçekleştirilmesi yolunda somut bir başarı elde edilemediği gibi, görünebilir gelecek için ümit dahi verilememiştir.

Bu konuda örnek olarak 1977 yılı programına ciddi bir proje değerlendirilmesi yapılmadan giren ve konu-teknoloji-kapasite ve yer seçiminde politik tercihlerin hakim olduğu aşağıdaki projeler gösterilebilir.

1. Büyük döküm fabrikaları
2. Büyük pres fabrikası
3. Büyük döğme fabrikaları
4. Tav fırınları için ağır makina fabrikası
5. Çimento sanayileri için ağır makina fabrikası
6. Şişe doldurma makinaları makina fabrikası
7. Ambalaj makinaları makina fabrikaları
8. Kesici takımlar imalat fabrikaları
9. Her türlü kalıp imalat fabrikaları
10. Büyük iş makinaları fabrikaları
11. Kâğıt fabrikalarının makinalarını imal edecek ağır makina fabrikası
12. Gübre fabrikalarının makinalarını imal edecek ağır makina fabrikası
13. Hidrolik makina fabrikası
14. Ağır makina fabrikası (genel amaçlı)
15. Rulman fabrikaları
16. Rafineri teçhizatı imal edecek ağır makina fabrikası
17. İnşaat ve kazı makinaları fabrikası
18. Ağır sanayi ve teçhizat fabrikası
19. Yüksek vasıflı çelik fabrikası

4. 1978 PROGRAMI HEDEF VE DENGELERİ

1978 yılı program dengeleri, ara dönem özellikleri dikkate alınarak hazırlanmak durumundadır. Bu özellik, gerçekçi olmayı zorunlu kılmaktadır.

Programın ekonomik hedefleri ve buna bağlı olarak kurulacak dengeler şöyle başlıklandırılabilir.

- i) Kamunun finansman gücünün arttırılması ve denk bütçe
- ii) Gerçekleştirilebilir bir yatırım programlaması
- iii) Ödemeler dengesi sorunları ve çözüm zorluklarının gerekli kıldığı bir ithalat/ihracat dengesi.

Genel ekonomik denge analizinde tasarrufların büyük kısmının 1978 yılı için de gene kamu kesiminden sağlanması zorunludur. Ancak gönüllü tasarrufların arttırılmasının özendirilmesi içinde acilen uygulanabilir önlemler alınması gereği vardır. Bu önlemler para-kredi-mevduat bölümünde bağımsız bir başlık altında incelenmelidir.

A. Kamu Dengesinde Temel Kabuller:

Kamu kesimi genel dengesi kurulurken, mevcut vergi yapısı esas alınmış; ancak, vergi yönetim ve denetiminde etkin uygulamaların getirebileceği iyileştirmelerin olumlu yanları gözönünde tutulmuştur.

Bu yapı içersinde, ekonomide alınan yeni kararların vergi tahsilatını etkileyeceği ve vergi artışlarının nasıl bir gelişme göstereceği kamu dengesi kurulurken nazara alınmıştır. Bu gelişmeler şu şekilde başlıklandırılabilir.

- a) 1970'li yıllarda karşılaşılan büyük fiyat artışları değer üzerinden alınan vergilerden tahsilat artışları sağlamıştır. 1978 yılında fiyat artışlarının devam edeceği varsayımına göre, değer üzerinden alınan vergilerde bir artış beklenmesi doğaldır.
- b) 1978 yılı bütçe uygulamasında katsayının arttırılması konusunda yer alacak tartışmalarda siyasal yeğ tutmalar ekonomik zorunlukları baskı altına alacaktır. Maaş ve ücretlerde yapılan ayarlamalar, gelir vergisi artışlarını etkileyecektir. Gelir vergisinin artan oranlı tarife özelliğinin bilhassa alt gelir gruplarında hızla yükselmekte olması, gelir vergisi artışlarını etkileyen bir başka önemli faktör olacaktır.
- c) Spesifik vergiler ile niteliği açısından spesifik sayılabilecek vergi tahsillerinde önemli bir artış beklenmemektedir.
- d) Vergiye tabi mal ve hizmetlerin fiyatlarında yapılan ayarlamalar yanında üretimlerinde görülen gelişmeler bu tür vergi tahsilatını olumlu yönde etkileyecektir.
- e) Tekel maddelerine yapılan yeni ayarlamalar tekel maddelerinden alınmakta olan istihsal vergisinde artışlara imkan verebilecektir.
- f) Dış ticaretten alınan vergilerdeki gelişmelerin önceki yıllar uygulamasına paralel olacağı kabul edilmektedir. 1977 yılında sona eren ithalatta alınan damga vergisi kanununun Aralık sonuna kadar çıkarılacak yeni bir kanun ile 5 yıl daha uzatılacağı ve bu verginin tahsiline devam edileceği varsayılmaktadır.

- g) Hizmetlerden alınan vergiler arasında, banka ve sigorta muameleleri vergisinin, ekonominin artan kredi ihtiyacına paralel bir gelişme göstereceği kabul edilmiştir.
- h) Kurumlar vergisi artışındaki olumlu gelişmelerin 1978 yılında aynen devam edeceği kabul edilmektedir. KİT'in ürettiği mal ve hizmet fiyatlarında yapılan ayarlamalar yanında üretimlerinde beklenen gelişme bu vergi artışını etkileyen önemli imkanlardan biri olarak değerlendirilmektedir.
- k) Vergi dışı gelirler ve iç istikrazda önemli bir gelişme beklenmemektedir.

Bu temel kabullerin yanısıra, vergi sisteminde yapılması tartışılan değişikliklerin 1978 yılı ilk yarısında kanunlaşması halinde vergi geliri artışları temel kabullerin oluşturduğu tahsilat tahminlerinin üzerinde bir gelişme gösterecektir. Bu girişimin gerçekleşmesi durumunda kamu dengesi farklı bir yapı göstereceğinden iki ayrı ihtimale göre alternatif kamu dengesi hazırlanmıştır. Ancak, sözkonusu önerilerin belirtilen zaman aralığında gerçekleştirilmesi mevcut koşullar altında çok sınırlı bir imkan olarak görüldüğünden kamu dengesinin mevcut vergi yapısındaki varsayımlara dayanarak hazırlanması gerçekçi bir yaklaşımdır.

Kamu dengesinde harcamalar yönünden temel kabuller şöylece sıralanabilir.

- a) Katsayı artışı kaçınılmaz hale gelmektedir. Katsayının 14 olması kuvvetle muhtemeldir. Toplu sözleşme yükleri KİT'in finansman dengesinde en önemli unsur olacaktır.

- b) Personel harcamaları dışındaki carilerde mutlak bir tasarruf zorunludur. Ancak KİT mamullerine yapılan zamlar, bu mal ve hizmetleri önemli ölçüde tüketen kamu kesimi için büyük oranda ek cari harcama zorunluluğu getirecektir.
- c) Sermaye teşkili ve transfer ödeneklerinin denetimi zorunludur; ancak, Kamu İktisadi Teşebbüslerinin mal ve hizmetlerindeki fiyat ayarlamalarına rağmen finansman ihtiyaçlarının karşılanması sorunun önemini sürdürecektir. Kaynak-ödeme farkının olumsuz etkisi devam edecektir. Yatırım gerekleri ile birlikte büyüyen finansman ihtiyacının giderilmesinde tek sağlam kaynak bütçe transferidir. Bununla beraber, KİT finansman ihtiyacının Merkez Bankası kaynakları ile karşılanmasına devam edileceği ve bu uygulamanın parasal genişlemeye neden olacağı dikkate alınmıştır.
- d) Kamu kesimi dengesinde Mahalli İdarelerin ve Döner Sermayeli kuruluşların önemli bir etkisinin bulunmayacağı kabul edilebilir. Kamunun finansman gücü, konsolide bütçe ve KİT dengesi için önemlidir.
- e) Yatırımlar konusunda selektif olunması gereği siyasal yapı nedeniyle sağlanamadığı takdirde büyük gerçekçi olmayan yatırım programlamasına gidilmesi KİT kaynaklarının ekonomiye yeni yükler getirecek şekilde politik tercihler doğrultusunda dağıtımı zaruri olacaktır. Siyasal tercihlerin mevcut koşullar altında değişmesi olasılığı son derece sınırlı görülmektedir.

Bu varsayımlara göre, konsolide bütçe dengesi ve KİT Yatırım-Finansman dengesi tahminleri hesaplanmıştır.

1978 yılı konsolide bütçe dengesi "TOSİAD Araştırma Grubu" tarafından değişik alternatiflere göre değerlendirilmiştir.

B. Kamu Harcanabilir Geliri ve Tasarrufu:

Kamu kesimi harcanabilir gelirlerinin tahmin edilmesinde mevcut vergi yapısına göre tahsili mümkün görülen gelirler esas alınmıştır. Vergi yasaları değişiklik önerilerinin yıl içinde gerçekleştirilmesi zor olacak kanunlar çıksa bile gelir akışı 1979 yılına taşacaktır.

Mahalli İdare Vergi Gelirlerinde önceki yıl uygulamalarından edinilen deneylere göre önemli bir artış olması beklenmemektedir.

Kamu İktisadi Teşebbüsleri mal ve hizmet fiyatlarında yapılan son ayarlamalar ile KİT faktör gelirlerinde belli oranda bir artış olması normaldir.

1978 yılı kamu kesimi dış faiz ödemeleri 150 milyon dolar seviyesindedir. Cari transferlerin mümkün olan azami ölçüde düşük tutulması gereği vardır. Buna karşılık kamu kesimi harcamaları genel artış eğilimi içinde cari transferlerin belli büyüklüğün altına düşmeyeceği beklenebilir

5. GENEL EKONOMİK DENGİ

Genel ekonomik dengenin hazırlanmasında aşağıdaki temel kabuller esas alınmıştır.

A. "İhracat seferberliğine ilişkin" politik spekülasyonların gerçekçi tedbirlere dönüşeceği ve bu tedbirlerin gerçekçi bir kur politikası ile destekleneceği varsayılmıştır.

- B. Ekonominin gerektirdiđi ithalat hacmi gereksiz zorlamalar ile genişletilmeyecektir.
- C. GSMH artışı, 1978 yılı ara programında, Üçüncü Planda öngörölen artış hızlarına göre değeriendirilmiştir. Buna göre, faktör fiyatları ile tarım kesiminin % 3.7; sanayi sektörünün % 11.2; hizmetler sektörünün ise % 7.7 artması programlanmıştır. Böylece faktör fiyatları ile GSYİH'nın % 7.5 artması öngörülmüştür. GSMH artışı % 8.2 olarak alınmıştır.
- D. Toplam yatırım hacminin tayininde, sektörel gereklere göre yapılması zorunlu yatırımlar esas alınmıştır.
- E. Kamu tüketiminde, katsayı artışına gidileceği esas kabul edilmiştir.

6. TOPLAM KAYNAKLAR VE KULLANIMLARI:

I. Alternatif:

Bu temel kabullere göre, 1978 yılı Ara Programı Uygulamasında, Toplam Kaynaklar 1977 yılı fiyatları ile % 6.8 oranında artarak 935 milyar liraya ulaşabilecektir. Bu imkan, Üçüncü Planın son uygulama dilimi artış oranına göre GSMH'nın ulaşacağı 886 milyar liralık gelişme ile elde edilebilmektedir.

Ödemeler dengesi açığının bugüne kadar planlarda öngörülen oranların çok üstünde gerçekleşmesine karşılık 1978'de dış kaynaklarının % 13.3 oranında gerileyerek 49 milyar liraya düşmesi tahmin edilmektedir. Böylece toplam yatırımların % 21.2'si dış tasarruflarla karşılanabilmektedir. Bu gelişmelere göre toplam kaynakların % 94.8'si GSMH'dan; % 5.2'si dış kaynaklardan karşılanmış olmaktadır.

Toplam kaynakların, 1977 yılında % 24.6'sı yatırımlara; % 75.4'ü ise tüketime yöneltilmiştir. 1978 yılında ise, toplam kaynakların % 24.7'si yatırımlara % 75.3'ü tüketime yönelmektedir.

Toplam yatırımların % 53.7'sine tekabül eden 124 milyar liralık bölümü kamu kesimi için programlanmaktadır.

Ancak kamu tasarrufları yeteri kadar artış gösteremediğinden dış kaynakların % 85.7'sine tekabül eden 42 milyar liralık tasarruf imkanı kamu kesimi tarafından kullanılmış olacaktır. Kamu yatırımlarında 1977 yılı fiyatları ile % 7.8 oranında artış programlanmaktadır.

Özel yatırımların 1977 yılı fiyatları ile % 6.5 oranında artacağı tahmin edilmektedir.

Toplam tasarruflar % 7.2 oranında artabilecektir. Yurtiçi tasarruf artışı % 14.5 olarak tahmin edilmektedir. Buna göre, yurtiçi tasarruf oranı % 20.5'e ulaşabilecektir. 1977 yılı fiyatları ile yapılan dengede, özel tasarrufların % 6.4 oranında artabileceği tahmin olunmaktadır. Böylece marjinal özel tasarruf eğilimi % 15.4 olarak görülmektedir.

Kamu tasarruflarının 1977 fiyatları ile % 26.2 düzeyinde artması mümkün görülmektedir. Ortalama kamu tasarruf oranı % 39.8, marjinal kamu tasarrufu eğilimi % 60.7 olarak gerçekleştirilecektir.

II. Alternatif

İkinci alternatife göre, 1978 yılı Ara Programı Uygulamasında, toplam kaynaklar 1977 yılı fiyatları ile % 4.1 oranında artarak 911 milyar liraya ulaşabilecektir. Bu imkan, Üçüncü planın son uygulama dilimi artış oranına göre GSMH'nin ulaşacağı 872 milyar liralık gelişme ile elde edilebilmektedir.

Ödemeler dengesi açığının bugüne kadar planlarda öngörülen oranların çok üstünde gerçekleşmesine karşılık 1978'de dış kaynakların % 30.9 oranında gerileyerek 39 milyar liraya düşeceği tahmin edilmektedir. Böylece toplam yatırımların % 18.2'si dış tasarruflarla karşılanabilmektedir. Bu gelişmelere göre toplam kaynakların % 95.7'si GSMH'da, % 4.3'ü dış kaynaklardan karşılanmış olmaktadır.

Toplam kaynakların, 1977 yılında % 24.6'sı yatırımlara; % 75.4'ü ise tüketime yöneltilmiştir. 1978 yılında ise, toplam kaynakların % 23.5'i yatırımlara % 76.5'i ise tüketime yönelmektedir.

Toplam yatırımların % 53.7'sine tekabül eden 115 milyar liralık bölümü kamu kesimi için programlanmaktadır.

Ancak kamu tasarrufları yeteri kadar artış gösteremediğinden dış kaynakların % 100'ü olan 39 milyar liralık tasarruf imkanının tamamı kamu kesimi tarafından kullanılmış olacaktır. Kamu yatırımlarında 1977 yılı fiyatları bir önceki yılın aynı seviyesinde olacağı programlanmaktadır.

Özel yatırımların 1977 yılı fiyatları ile % 1.5 oranında gerileyeceği tahmin edilmektedir.

Toplam tasarruflar % 0.7 oranında gerileyecektir. Yurtiçi tasarruf artışı % 10.1 olarak tahmin edilmektedir. Buna göre, yurtiçi tasarruf oranı % 20.1'e ulaşacaktır. 1977 yılı fiyatları ile yapılan dengede, özel tasarrufların % 5.3 oranında artabileceği tahmin olunmaktadır. Böylece marjinal özel tasarruf eğilimi % 16.1 olarak görülmektedir.

Kamu tasarruflarının 1977 fiyatları ile % 16.9 düzeyinde artması mümkün görülmektedir. Ortalama kamu tasarruf oranı % 38.0; marjinal kamu tasarrufu eğilimi % 29.7 olarak gerçekleştirilebilecektir.

III. Alternatif

Üçüncü alternatife göre, 1978 yılı Ara Programı uygulamasında, toplam kaynaklar 1977 yılı fiyatları ile % 6.8 oranında artarak 935 milyar liraya ulaşabilecektir. Bu imkan, Üçüncü planın son uygulama dilimi artış oranına göre GSMH'nin ulaşacağı 886 milyar liralık gelişme ile elde edilebilmektedir.

Ödemeler dengesi açığının bugüne kadar planlarda öngörülen oranların çok üstünde gerçekleşmesine karşılık 1978'de % 13.3 oranında gerileyerek 49 milyar liraya düşmesi tahmin edilmektedir. Böylece toplam yatırımların % 29.2'si dış tasarruflarla karşılanabilmektedir. Bu gelişmelere göre toplam kaynakların % 94.8'i GSMH'dan, % 5.2'si dış kaynaklardan karşılanmış olmaktadır.

Toplam kaynakların, 1977 yılında % 24.6'sı yatırımlara; % 75.4'ü ise tüketime yöneltilmiştir. 1978 yılında ise, toplam kaynakların % 26'sı yatırımlara % 74'ü tüketime yönelmektedir.

Toplam yatırımların % 56'sına tekabül eden 136 milyar liralık bölümü kamu kesimi için programlanmaktadır.

Ancak kamu tasarrufları yeteri kadar artış gösteremediğinden dış kaynakların % 77.6'sına tekabül eden 38 milyar liralık tasarruf imkanı kamu kesimi tarafından kullanılmış olacaktır. Kamu yatırımlarında 1977 yılı fiyatları ile % 18.3 oranında artış programlanmaktadır.

Özel yatırımların 1977 yılı fiyatları ile % 6.5 oranında artacağı tahmin edilmektedir.

Toplam tasarruflar % 12.8 oranında artabilecektir. Yurtiçi tasarruf artışı % 22 olarak tahmin edilmektedir. Buna göre, yurtiçi tasarruf oranı % 21.9'a ulaşabilecektir. 1977 yılı fiyatları ile yapılan dengede, özel tasarrufların % 2.1 oranında artabileceği tahmin olunmaktadır. Böylece marjinal özel tasarruf eğilimi % 10.5 olarak görülmektedir.

Kamu tasarruflarının 1977 fiyatları ile % 50.8 düzeyinde artması mümkün görülmektedir. Ortalama kamu tasarrufu oranı % 43.4; marjinal kamu tasarrufu eğilimi % 68.7 olarak gerçekleşebilecektir.

TABLO 1

GAYRİ SAFTİ MİLLİ HASILA 1/

	Cari Faktör Fiyatları ile 2/				1968 Yılı Faktör Fiyatları ile 2/				(Milyon TL.)
	1	9	7	6	1	9	7	6	
Tarım	176.270.5	196.885.8	111.70	42.708.1	41.400.9	96.94			
a.Çiftçilik	172.221.6	191.453.9	111.17	41.479.1	40.243.5	97.02			
b.Ormançılık	2.851.4	4.068.9	142.70	855.1	783.5	91.63			
c.Balıkçılık	1.197.5	1.363.0	113.82	373.9	373.9	100.00			
Sanayi	114.977.5	138.264.1	120.25	39.295.2	44.390.3	112.97			
a.Madencilik	7.475.1	8.417.6	112.61	3.229.1	2.953.1	91.45			
b.İmalat San.	97.924.8	114.542.2	116.97	33.185.0	36.156.0	108.95			
c.Elekt.Gaz,Su	9.577.6	15.304.3	159.79	2.881.1	5.281.2	183.30			
İnşaat Sanayii	31.027.1	38.345.6	123.59	11.164.0	11.808.3	105.77			
Ticaret	81.123.0	97.911.2	120.69	25.173.4	27.049.6	107.45			
Ulaştırma,Haberleşme	54.499.9	64.806.6	118.91	17.855.0	19.475.5	109.08			
Mali Müesseseler	16.825.3	24.221.3	143.96	4.158.7	4.523.4	108.77			
Mesken Gelirleri	21.906.2	27.864.0	127.20	7.994.8	8.534.3	106.75			
Serbest Meslek ve Hizm.	31.583.6	38.068.0	120.53	8.992.8	9.522.4	105.89			
Endüstriler Top.(1-8)	528.213.1	626.366.6	118.58	157.342.0	166.704.7	105.95			
Devlet Hizmetleri	66.477.5	96.978.0	145.88	16.558.2	17.546.2	105.97			
GSYİH (9+10)	594.690.6	723.344.6	121.63	173.900.2	184.250.9	105.95			
Dış Alem Gelirleri	11.048.8	10.832.0	98.04	2.543.9	2.160.1	84.91			
GSMH(Faktör Fiy.)(11+12)	605.739.4	734.176.6	121.20	176.444.1	186.411.0	105.65			
(-) Subvansiyonlar	5.042.5	7.420.6	147.16	1.745.3	2.630.4	150.71			
Vasıtalı Vergiler	69.340.9	92.292.6	133.10	20.628.7	22.278.3	108.00			
GSMH(Alıcı Fiy.)	670.037.8	819.048.6	122.24	195.327.5	206.058.9	105.49			
(13-14+15)									

1/ 1977 Temmuz tahmini

2/ Ferd veya kurum olarak cari mal ve hizmet üretim dolayısıyla elde edilen gelirler faktör gelirleri diye isimlendirilir.

Bir ülkede milli gelire ulaşmak için ülke içinde doğan faktör gelirlerine net dış alem faktör geliri eklenir.

TABLO 2
ÖDEMELER DENGESİ

(Milyon Dolar)

	1 9 7 7 Gerçekleşme Tahmini	1978 İçin Alternatifler I	II	III
CARİ İŞLEMLER				
A.Dış Ticaret				
1.İhracat(FOB)	1.600	2.100	2.100	2.300
2.İthalat(CIF)	-5.300	-6.000	-5.500	-6.200
Dış Ticaret Açığı	-3.700	-3.900	-3.400	-3.900
B.Görünmeyen İşlemler				
1.Dış Borç Faiz Öde.	- 300	- 350	- 350	- 350
2.Turizm ve Dış Seyahat	- 35	50	50	50
3.İşçi Gelirleri	1.100	1.200	1.300	1.200
4.Kâr Transferleri	- 90	- 100	- 100	- 100
5.Proje Kredileri				
Hizmet Ödemesi	- 20	- 20	- 20	- 20
6.Diğer Görünmeyenler	200	300	300	300
Görünmeyen İşlemler Dengesi	855	1.080	1.180	1.080
C.Enfrastrüktür ve Off-Shore Gelirleri				
	20	20	20	20
Cari İşlemler Dengesi	-2.825	-2.800	-2.200	-2.800
SERMAYE HAREKETLERİ				
1.Dış Borç Ödemeleri	- 240	- 260	- 260	- 260
2.Özel Yabancı Sermaye	70	75	75	75
3.Proje Kredileri	600	700	700	700
4.Bedelsiz İthalat	120	80	80	80
5.Program Kredileri	5	5	5	5
Sermaye Hareketleri Dengesi	555	600	600	600
Genel Denge	-2.270	-2.200	-1.600	-2.200
REZERV HAREKETLERİ (+ Azalış)				
ÖZEL ÇEKİŞ HAKLARINDAN KULLANMA	370	200	200	200
KISA VE ORTA SÜRELİ KREDİLER	55	-	-	-
NET HATA VE NOKSAN	1.800 ^{1/}	2.000	1.400	2.000
	45	-	-	-

1/ Net DÇM girişi 600
Kredili ithalat 600
IMF 500
Banker Kredisi 100

1.800

Kaynak: TÜSİAD Araştırma Grubu

TABLO 3
GENEL DENGE

	(1977 Fiyatlarıyla) (Milyar TL.)						
	1 9 7 7 Tahmini	I	1978 Yılı İçin %	II	Alternatifler %	III	%
GSMH	819.0	886.0	8.2	872.0	6.5	886.0	8.2
Dış Kaynak	56.5	49.0	-13.3	39.0	-30.9	49.0	-13.3
Toplam Kaynaklar	875.5	935.0	6.8	911.0	4.1	935.0	6.8
Toplam Yatırım	215.5	231.0	7.2	214.0	-0.7	243.0	12.8
A.Sabit Sermaye	208.0	226.0	8.7	212.0	1.9	238.0	14.4
- Kamu	110.0	121.0	10.0	114.0	3.6	133.0	20.9
- Özel	98.0	105.0	7.1	98.0	-	105.0	7.1
B.Stok Değişimi	7.5	5.0	-33.3	2.0	-73.3	5.0	-33.3
- Kamu	5.0	3.0	-40.0	1.0	-80.0	3.0	-40.0
- Özel	2.5	2.0	-20.0	1.0	-60.0	2.0	-20.0
Toplam Tüketim	660.0	704.0	6.7	697.0	5.6	692.0	
Kamu Net Geliri	178.0	206.0	15.7	200.0	12.4	226.0	27.0
Kamu Tüketimi	-113.0	-124.0	9.7	-124.0	9.7	-128.0	13.3
Kamu Tasarrufu	65.0	82.0	26.2	76.0	16.9	98.0	50.8
Kamu Yatırımı	-115.0	-124.0	7.8	-115.0	-	-136.0	18.3
Kamu Tas-Yat.Farkı	- 50.0	- 42.0	-16.0	- 39.0	-22.0	- 38.0	-24.0
Özel Kesim Net Geliri	641.0	680.0	6.1	672.0	4.8	660.0	3.0
Özel Tüketim	547.0	580.0	6.0	573.0	4.8	564.0	3.1
Özel Tasarruf	94.0	100.0	6.4	99.0	5.3	96.0	2.1
Özel Yatırım	100.5	107.0	6.5	99.0	-1.5	107.0	6.5
Özel Yat-tas.Farkı	- 6.5	- 7.0	7.7	-	-	- 11.0	69.2
Kamu Tasarruf Oranı	%36.5	%39.8		%38.0		%43.4	
Marjinal Kamu Tas.Oranı	.-	%60.7		%29.7		%68.7	
Özel Tasarruf Oranı	%14.7	%14.7		%14.7		%14.5	
Marjinal Özel Tas.Oranı	.-	%15.4		%16.1		%10.5	
Toplam Yurtiçi Tas.Oranı	%19.4	%20.5		%20.1		%21.9	
Marjinal Yurtiçi Tas.	.-	%34.3		%30.2		%37.3	
Toplam Yurtiçi Tas.	159.0	182.0	14.5	175.0	10.1	194.0	22.0
Yatırım/GSMH Oranı	%26.3	%26.0		%24.5		%27.4	

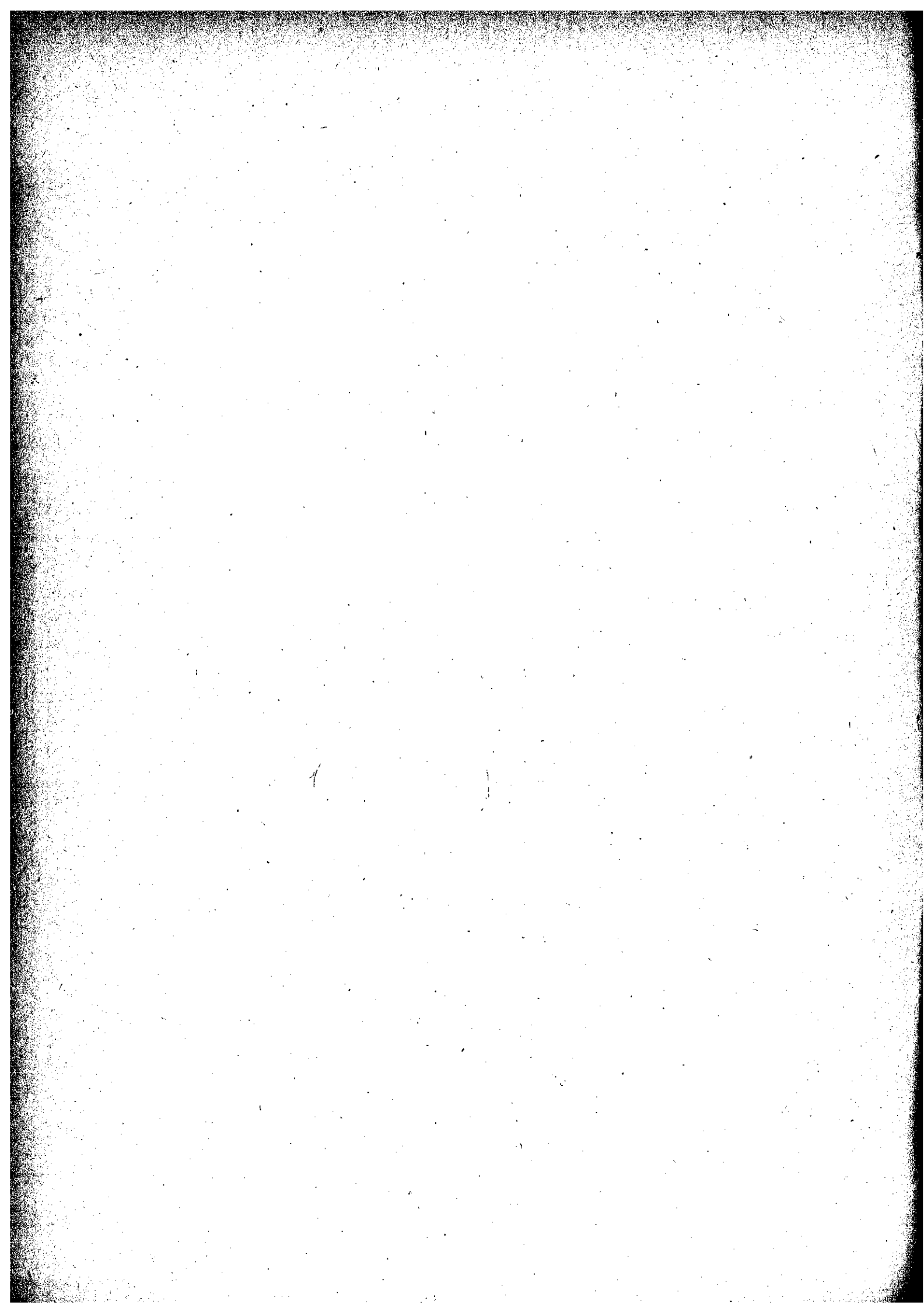
Kaynak: TÜSİAD Araştırma Grubu

ALTERNATİF I

Bu Alternatife Göre Yapılan Genel Denge Analizinde;

1. Kamu net geliri % 17.5 (GSMH zımni deflatörü)
2. Kamu tüketimi % 17.0
3. Kamu tasarrufları % 18.3
4. Kamu yatırımı % 19.4

ile deflate edilmiştir.

TABLO 4

Alternatif: 1

KONSOLİDE BÜTÇE KARŞILAŞTIRMASI
(1977-1978)

	(Cari Fiyatlarla) (Milyon TL.)				
	1 9 7 7 Gerçekleşme Tahmini	1 9 7 8 Program Teklifi	% Artış	1 9 7 7 % Dağılım	1 9 7 8 % Dağılım
1.Cari Harcama	105.000	136.000	29.5	46.7	48.6
2.Yatırım Harcaması	55.000	70.000	27.3	24.4	25.0
3.Transfer	65.000	74.000	13.8	28.9	26.4
4.Toplam Harcama	225.000	280.000	24.4	100.0	100.0
1.Vasıtasız Vergiler	83.500	115.000	37.7	44.7	45.6
2.Vasıtalı Vergiler	82.500	110.000	33.3	44.1	43.7
3.Servet Vergileri	4.000	5.000	25.0	2.1	2.0
4.Vergi Dışı Nor.Gelir	12.000	15.000	25.0	6.4	6.0
5.Özel Fonlar	2.000	3.000	50.0	1.1	1.2
6.Katma Bütçe Geliri	3.000	4.000	33.3	1.6	1.5
7.Toplam Gelir	187.000	252.000	34.8	100.0	100.0
8.Fark	-38.000	-28.000			
9.İç İstikraz	12.000	15.000	25.0		
10.Açık	-26.000	-13.000			

Kaynak: TÜSİAD Araştırma Grubu

TABLO 5

Alternatif: 1

KİT DENGESİ
(1977-1978)

	(Cari Fiyatlarla) (Milyon TL.)		
	1 9 7 7 Gerçekleşme Tahmini	1 9 7 8 Program Teklifi	% Artış
1.Kaynak-Ödeme Farkı	-28.000	-30.000	7.1
2.Yatırımlar	-45.000	-60.000	33.3
3.Finansman Gereği	-73.000	-90.000	23.3
KAYNAKLAR			
1.Bütçe Transferi	32.000	35.000	9.4
-Maliye Bütçesi	30.000	33.000	10.0
-Sanayi Bak.Fonu	2.000	2.000	-
2.DYB	18.000	25.000	38.9
3.Dış Proje Kredisi	2.000	3.500	75.0
4.Dış Borçlanma	1.000	2.500	150.0
5.Toplam Kaynak	53.000	66.000	24.5
6.Açık	-20.000	-24.000	

Kaynak: TÜSİAD Araştırma Grubu

TABLO 6

KAMU HARCANABİLİR GELİRİ VE TASARRUFU

1 9 7 7

(Cari Fiyatlarla)
(Milyon TL.)

	Konsolide Bütçe	Mah.id.	KİT	Döner Sermaye	Toplam
GELİRLER					
- Vasıtasız Vergiler	83.500	3.600	-2.250	-.-	84.850
- Vasıtalı Vergiler	82.500	3.000	-.-	-.-	85.500
- Vergi Dışı Gelir	12.000	900	-1.000	-.-	11.900
- Faktör Gelirleri	3.000	1.500	18.500	1.750	24.750
TOPLAM GELİRLER	181.000	9.000	15.250	1.750	207.000
Cari Transferler Dış Faiz Ödemesi	-26.000 - 2.500	- 500 -.-	-.- -.-	-.- -.-	-26.500 - 2.500
KAMU NET GELİRİ	152.500	8.500	15.250	1.750	178.000
KAMU TÜKETİMİ	-105.000	-8.000	-.-	-.-	-113.000
KAMU TASARRUFU	47.500	500	15.250	1.750	65.000

Kaynak: TÜSİAD Araştırma Grubu

TABLO 7

Alternatif: 1

KAMU HARCANABİLİR GELİRİ VE TASARRUFU

1 9 7 8

	Konsolide		Mah.id.	KİT	(Cari Fiyatlarla) (Milyon TL.)	
	Bütçe	Döner Sermaye			Toplam	
GELİRLER						
- Vasıtasız Vergi	115.000	4.750	-3.250	-.-	116.500	
- Vasıtalı Vergi	110.000	3.750	-.-	-.-	113.750	
- Vergi Dışı Gelir	15.000	1.500	-1.000	-.-	15.500	
- Faktör Geliri	5.000	2.000	26.000	2.250	33.450	
TOPLAM GELİR	245.000	12.000	21.750	2.250	281.000	
Cari Transfer	-35.000	-1.000	-.-	-.-	-36.000	
Dış Faiz	- 3.000	-.-	-.-	-.-	- 3.000	
KAMU NET GELİRİ	207.000	11.000	21.750	2.250	242.000	
KAMU TÜKETİMİ	-136.000	-9.000	-.-	-.-	-145.000	
KAMU TASARRUFU	71.000	2.000	21.750	2.250	97.000	

Kaynak: TÜSIAD Araştırma Grubu

Alternatif: 1

TABLO 8

KAYNAKLAR-HARCAMALAR
(1977 - 1978)

			(1977 Fiyatları ile) (Milyon TL.)
	1 9 7 7	1 9 7 8	Artış
KAYNAKLAR			
1.GSMH	819.000	886.000	8.2
2.Dış Kaynak	56.500	49.000	-13.3
3.Toplam Kaynak	875.500	935.000	6.8
HARCAMALAR			
1.Toplam Yatırım	<u>215.500</u>	<u>231.000</u>	<u>7.2</u>
A.Kamu	115.000	124.000	7.8
B.Özel	100.500	107.000	6.5
2.Sabit Sermaye	<u>208.000</u>	<u>226.000</u>	<u>8.7</u>
A.Kamu	110.000	121.000	10.0
B.Özel	98.000	105.000	7.1
3.Stok Değişimi	<u>7.500</u>	<u>5.000</u>	<u>-33.3</u>
A.Kamu	5.000	3.000	-40.0
B.Özel	2.500	2.000	-20.0
4.Toplam Tüketim	<u>660.000</u>	<u>704.000</u>	<u>6.7</u>
A.Kamu	113.000	124.000	9.7
B.Özel	547.000	580.000	6.0

Kaynak: TÜSİAD Araştırma Grubu

Alternatif: 1

TABLO 9

YATIRIM-TASARRUF DENGESİ

	(1977 Fiyatları ile Milyon TL.)		
	1 9 7 7 Tahmini	1 9 7 8 Programı	% Artış
1.Toplam Tasarruflar	215.500	231.000	7.2
A.Yurtiçi Tasarruf	159.000	182.000	14.5
B.Dış Tasarruflar	56.500	49.000	-13.3
C.Dış Tasarruf Oranı	%26.2	%21.2	
D.Özel Tasarruf	94.000	100.000	6.4
E.Kamu Tasarrufu	65.000	82.000	26.2
F.Özel Tas.Oranı	%14.7	%14.7	
G.Kamu Tas.Oranı	%36.5	%39.8	
H.Toplam Yurtiçi Tas.Oranı	%19.4	%20.5	
K.Marjinal Özel Tas.Oranı	-	%15.4	
L.Marjinal Kamu Tas.Oranı	-	%60.7	
2.Yatırımlar	215.500	231.000	7.2
A.Sabit Sermaye Yatırımları	208.000	226.000	8.7
1. Kamu	110.000	121.000	10.0
2. Özel	98.000	105.000	7.1
B.Stok Değişimi	7.500	5.000	-33.3

Kaynak: TÜSİAD Araştırma Grubu

Alternatif: 1

TABLO 10

KAMU YATIRIMLARI
(1977 - 1978)

(1977 Fiyatları ile)
(Milyon TL.)

	1 9 7 7	1 9 7 8	%	% Dağılımı	
	Gerçekleşme Tahmini	Program Teklifi	Artış 1978/77	1977	1978
1.Konsolide Bütçe	55.000	58.750	6.8	47.8	47.4
2.Mahalli idareler	12.000	12.000	-	10.4	9.7
3.KİT	45.000	50.250	11.7	39.2	40.5
4.Döner Sermayeler	3.000	3.000	-	2.6	2.4
5.Toplam	115.000	124.000	7.8	100.0	100.0

Kaynak: TÜSİAD Araştırma Grubu

TABLO 11

KAMU YATIRIMLARI
(1977 - 1978)

(Cari Fiyatlarla)
(Milyon TL.)

	1 9 7 7	1 9 7 8	%	% Dağılımı	
	Gerçekleşme Tahmini	Program Teklifi	Artış 1978/77	1977	1978
1.Konsolide Bütçe	55.000	70.000	27.3	47.8	47.3
2.Mahalli idareler	12.000	14.000	16.7	10.4	9.5
3.KİT	45.000	60.000	33.3	39.2	40.5
4.Döner Sermayeler	3.000	4.000	33.3	2.6	2.7
5.Toplam	115.000	148.000	26.3	100.0	100.0

Kaynak: TÜSİAD Araştırma Grubu

ALTERNATİF II

Bu Alternatife Göre Yapılan Genel Denge Analizinde

1. Kamu net geliri	% 17.5 (GSMH zımni deflatörü)
2. Kamu tüketimi	% 17.0
3. Kamu tasarrufu	% 18.5
4. Kamu yatırımı	% 19.6

ile deflate edilmiştir.

Alternatif: 2

TABLO 12
KONSOLİDE BÜTÇE KARŞILAŞTIRMASI
(1977-1978)

	(Cari Fiyatlarla) (Milyon TL.)				
	1 9 7 7	1 9 7 8	%	1 9 7 7	1978
	Gerçekleşme Tahmini	Program Teklifi	Artış	% Dağılım	% Dağılım
1.Cari Harcama	105.000	136.000	29.5	46.7	50.0
2.Yatırım Harcaması	55.000	66.000	20.0	24.4	24.3
3.Transfer	65.000	70.000	7.7	28.9	25.7
4.Toplam Harcama	225.000	272.000	20.9	100.0	100.0
1.Vasıtasız Vergiler	83.500	112.000	34.1	44.7	45.3
2.Vasıtalı Vergiler	82.500	108.000	30.9	44.1	43.7
3.Servet Vergileri	4.000	5.000	25.0	2.1	2.0
4.Vergi Dışı Nor.Gelir	12.000	15.000	25.0	6.4	6.1
5.Özel Fonlar	2.000	3.000	50.0	1.1	1.2
6.Katma Bütçe Geliri	3.000	4.000	33.3	1.6	1.6
7.Toplam Gelir	187.000	247.000	32.1	100.0	100.0
8.Fark	-38.000	-25.000			
9.İç İstikraz	12.000	15.000	25.0		
10.Açık	-26.000	-10.000			

Kaynak: TÜSİAD Araştırma Grubu

Alternatif: 2

TABLO 13

KİT DENGESİ
(1977-1978)

	(Cari Fiyatlarla) (Milyon TL.)		
	1 9 7 7 Gerçekleşme Tahmini	1 9 7 8 Program Teklifi	% Artış
1.Kaynak-Ödeme Farkı	-28.000	-35.000	25.0
2.Yatırımlar	-45.000	-55.000	22.2
3.Finansman Gereği	-73.000	-90.000	23.3
KAYNAKLAR			
1.Bütçe Transferi	32.000	35.000	9.4
-Maliye Bütçesi	30.000	33.000	10.0
-Sanayi Bak.Fonu	2.000	2.000	-
2.DYB	18.000	25.000	38.9
3.Dış Proje Kredisi	2.000	3.500	75.0
4.Dış Borçlanma	1.000	2.500	150.0
5.Toplam Kaynak	53.000	66.000	24.5
6.Açık	-20.000	-24.000	

Kaynak: TÜSİAD Araştırma Grubu

Alternatif: 2

TABLO 14

KAMU HARCANABİLİR GELİRİ VE TASARRUFU

1 9 7 8

	Konsolide		Mah.Id.	KİT	Döner		(Cari Fiyatlarla) (Milyon TL.)
	Bütçe				Sermaye	Toplam	
GELİRLER							
- Vasıtasız Vergi	112.000	4.500	-3.250	-.-	-.-	113.250	
- Vasıtalı Vergi	108.000	3.500	-.-	-.-	-.-	111.500	
- Vergi Dışı Gelir	15.000	1.200	-1.000	-.-	-.-	15.200	
- Faktör Geliri	5.000	1.800	25.000	2.250	2.250	34.050	
TOPLAM GELİR	240.000	11.000	20.750	2.250	2.250	274.000	
Cari Transfer	-35.000	-1.000	-.-	-.-	-.-	-36.000	
Dış Faiz	-3.000	-.-	-.-	-.-	-.-	-3.000	
KAMU NET GELİRİ	202.000	10.000	20.750	2.250	2.250	235.000	
KAMU TÜKETİMİ	-136.000	-9.000	-.-	-.-	-.-	-145.000	
KAMU TASARRUFU	66.000	1.000	20.750	2.250	2.250	90.000	

Kaynak: TÜSIAD Araştırma Grubu

Alternatif: 2

TABLO 15
KAYNAKLAR-HARCAMALAR
(1977 - 1978)

	(1977 Fiyatları) (Milyon TL.)		
	1 9 7 7	1 9 7 8	% Artış
KAYNAKLAR			
1.GSMH	819.000	872.000	6.5
2.Dış Kaynak	56.500	39.000	-31.0
HARCAMALAR			
HARCAMALAR	875.500	911.000	4.1
1.Toplam Yatırım	<u>215.500</u>	<u>214.000</u>	<u>-0.7</u>
A.Kamu	115.000	115.000	-
B.Özel	100.500	99.000	-1.5
2.Sabit Sermaye	<u>208.000</u>	<u>212.000</u>	<u>2.0</u>
A.Kamu	110.000	114.000	3.6
B.Özel	98.000	98.000	-
3.Stok Değişimi	<u>7.500</u>	<u>2.000</u>	<u>-73.3</u>
A.Kamu	5.000	1.000	-80.0
B.Özel	2.500	1.000	-60.0
4.Toplam Tüketim	<u>660.000</u>	<u>697.000</u>	<u>5.6</u>
A.Kamu	113.000	124.000	9.7
B.Özel	547.000	573.000	4.7

Kaynak: TÜSİAD Araştırma Grubu

Alternatif: 2

TABLO 16

YATIRIM-TASARRUF DENGESİ

(1977 Fiyatları ile) (Milyon TL.)			
	1 9 7 7 Tahmini	1 9 7 8 Programı	% Artış
1.Toplam Tasarruflar	215.500	214.000	-0.7
A.Yurtiçi Tasarruf	159.000	175.000	10.1
B.Dış Tasarruflar	56.500	39.000	-30.9
C.Dış Tasarruf Oranı	%26.2	%18.2	
D.Özel Tasarruf	94.000	99.000	5.3
E.Kamu Tasarrufu	65.000	76.000	16.9
F.Özel Tasarruf Oranı	%14.7	%14.7	
G.Kamu Tasarruf Oranı	%36.5	%38.0	
H.Toplam Yurtiçi Tas.Oranı	%19.4	%20.1	
K.Marjinal Özel Tas.Oranı	-	%16.1	
L.Marjinal Kamu Tas.Oranı	-	%29.7	
2.Yatırımlar	215.500	214.000	-0.7
A.Sabit Sermaye Yatırımları	208.000	212.000	1.9
1.Kamu	110.000	114.000	3.6
2.Özel	98.000	98.000	-
B.Stok Değişimi	7.500	2.000	-73.3

Kaynak:TÜSİAD Araştırma Grubu

TABLO 17

KAMU YATIRIMLARI

(1977 - 1978)

(Cari Fiyatlarla) (Milyon TL.)					
	1 9 7 7 Gerçekleşme Tahmini	1 9 7 8 Program Teklifi	% Artış 1978/77	% Dağılımı	
				1977	1978
1.Konsolide Bütçe	55.000	66.000	20.0	47.8	48.0
2.Mahalli İdareler	12.000	13.000	8.3	10.4	9.5
3.KİT	45.000	55.000	22.2	39.1	40.0
4.Döner Sermayeler	3.000	3.500	16.7	2.6	2.5
5.Toplam	115.000	137.500	19.6	100.0	100.0

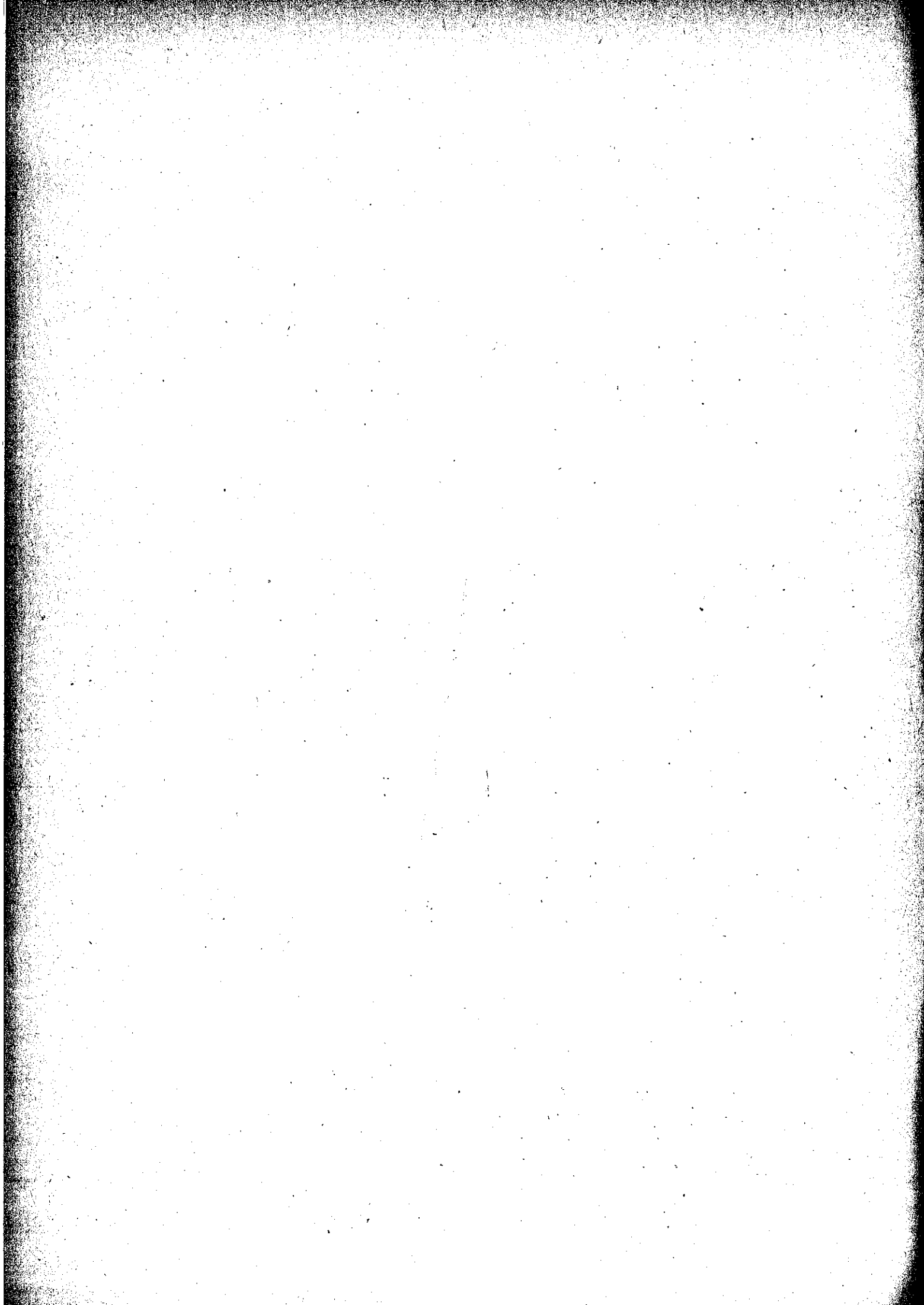
Kaynak: TÜSİAD Araştırma Grubu

ALTERNATİF III

Bu Alternatife Göre Yapılan Genel Denge Analizinde

1. Kamu net geliri	% 17.7
2. Kamu tüketimi	% 17.2
3. Kamu tasarrufu	% 18.3
4. Kamu yatırımı	% 21.3

ile deflate edilmiştir.

Alternatif: 3

TABLO 18

KONSOLİDE BÜTÇE KARŞILAŞTIRMASI
(1977-1978)

	(Cari Fiyatlarla) (Milyon TL.)				
	1 9 7 7 Gerçekleşme Tahmini	1 9 7 8 Program Teklifi	% Artış	1 9 7 7 % Dağılım	1 9 7 8 % Dağılım
1.Cari Harcama	105.000	140.000	33.3	46.7	46.7
2.Yatırım Harcaması	55.000	80.000	45.5	24.4	26.7
3.Transfer	65.000	80.000	23.1	28.9	26.7
4.Toplam Harcama	225.000	300.000	33.3	100.0	100.0
1.Vasıtasız Vergiler	83.500	122.000	46.1	44.7	43.6
2.Vasıtalı Vergiler	82.500	129.000	56.4	44.1	46.1
3.Servet Vergileri	4.000	6.000	50.0	2.1	2.1
4.Vergi Dışı Nor.Gel.	12.000	15.000	25.0	6.4	5.4
5.Özel Fonlar	2.000	3.000	50.0	1.1	1.1
6.Katma Bütçe Geliri	3.000	5.000	66.7	1.6	1.7
7.Toplam Gelir	187.000	280.000	49.7	100.0	100.0
8.Fark	-38.000	-20.000			
9.İç İstikraz	12.000	15.000	25.0		
10.Açık	-26.000	- 5.000			

Kaynak:TÜSİAD Araştırma Grubu

Alternatif: 3

TABLO 19

KİT DENGESİ
(1977-1978)

	1 9 7 7	1 9 7 8	(Cari Fiyatlarla) (Milyon TL.)
	Gerçekleşme Tahmini	Program Teklifi	% Artış
1.Kaynak-Ödeme Farkı	-28.000	-25.000	-7.1
2.Yatırımlar	-45.000	-65.000	44.4
3.Finansman Gereği	-73.000	-90.000	23.3
KAYNAKLAR			
1.Bütçe Transferi	32.000	38.000	18.8
-Maliye Bütçesi	30.000	35.000	16.7
-Sanayi Bak.Fonu	2.000	3.000	50.0
2.DYB	18.000	25.000	38.9
3.Dış Proje Kredisi	2.000	5.000	150.0
4.Dış Borçlanma	1.000	3.000	200.0
5.Toplam Kaynak	53.000	71.000	34.0
6.Açık	-20.000	-18.000	

Kaynak: TÜSİAD Araştırma Grubu

Alternatif: 3

TABLO 20

KAMU HARCANABİLİR GELİRİ VE TASARRUFU

1 9 7 8

(Cari Fiyatlarla)
(Milyon TL.)

Konsolide			Döner		Toplam
Bütçe	Mah.id.	KİT	Sermaye		
GELİRLER					
- Vasıtasız Vergi	122.000	5.000	-3.500	-.-	123.500
- Vasıtalı Vergi	129.000	4.000	-.-	-.-	133.000
- Vergi Dışı Gelir	15.000	1.750	-1.000	-.-	15.750
- Faktör Geliri	4.000	2.250	28.000	2.500	36.750
TOPLAM GELİR	270.000	13.000	23.500	2.500	309.000
Cari Transfer	-39.000	-1.000	-.-	-.-	-40.000
Dış Faiz	- 3.000	-.-	-.-	-.-	- 3.000
KAMU NET GELİRİ	228.000	12.000	23.500	2.500	266.000
KAMU TÜKETİMİ	-140.000	-10.000	-.-	-.-	-150.000
KAMU TASARRUFU	88.000	2.000	23.500	2.500	116.000

Kaynak:TÜSİAD Araştırma Grubu

Alternatif: 3

TABLO 21
KAYNAKLAR-HARCAMALAR

	(1977 Fiyatları ile) (Milyon TL.)		
	1 9 7 7	1 9 7 8	% Artış
KAYNAKLAR			
1.GSMH	819.000	886.000	8.2
2.Dış Kaynak	56.500	49.000	-13.3
3.Toplam Kaynak	875.500	935.000	6.8
HARCAMALAR			
1.Toplam Yatırım	<u>215.500</u>	<u>243.000</u>	<u>12.8</u>
A.Kamu	115.000	136.000	18.3
B.Özel	100.500	107.000	6.5
2.Sabit Sermaye	<u>208.000</u>	<u>238.000</u>	<u>14.4</u>
A.Kamu	110.000	133.000	20.9
B.Özel	98.000	105.000	7.1
3.Stok Değişimi	<u>7.500</u>	<u>5.000</u>	<u>-33.3</u>
A.Kamu	5.000	3.000	-40.0
B.Özel	2.500	2.000	-20.0
4.Toplam Tüketim	<u>660.000</u>	<u>692.000</u>	<u>4.8</u>
A.Kamu	113.000	128.000	13.3
B.Özel	547.000	564.000	3.1

Kaynak: TÜSİAD Araştırma Grubu

Alternatif: 3

TABLO 22

YATIRIM-TASARRUF DENGESİ

	(1977 Fiyatları ile) (Milyon TL.)		
	1 9 7 7 Tahmini	1 9 7 8 Programı	% Artış
1.Toplam Tasarruflar	215.500	243.000	12.7
A.Yurtiçi Tasarruf	159.000	194.000	22.0
B.Dış Tasarruflar	56.500	49.000	13.3
C.Dış Tasarruf Oranı	%26.2	%20.2	
D.Özel Tasarruf	94.000	96.000	2.1
E.Kamu Tasarrufu	65.000	98.000	50.8
F.Özel Tasarruf Oranı	%14.7	%14.5	
G.Kamu Tasarruf Oranı	%36.5	%43.4	
H.Toplam Yurtiçi Tas.Oranı	%19.4	%21.9	
K.Marjinal Özel Tas.Oranı	-	%10.5	
L.Marjinal Kamu Tas.Oranı	-	%68.7	
2.Yatırımlar	215.500	243.000	12.7
A.Sabit Sermaye Yatırımları	208.000	238.000	14.4
1. Kamu	110.000	133.000	20.9
2. Özel	98.000	105.000	7.1
B.Stok Değişimi	7.500	5.000	-33.3

Kaynak: TÜSİAD Araştırma Grubu

TABLO 23

KAMU YATIRIMLARI

(1977 - 1978)

	(Cari Fiyatlarla) (Milyon TL.)				
	1 9 7 7 Gerçekleşme Tahmini	1 9 7 8 Program Teklifi	% Artış 1978/77	% Dağılımı 1977	% Dağılımı 1978
1.Konsolide Bütçe	55.000	80.000	45.5	47.8	48.5
2.Mahalli İdareler	12.000	15.000	25.0	10.4	9.1
3.KİT	45.000	65.000	44.4	39.1	39.4
4.Döner Sermayeler	3.000	5.000	66.7	2.6	3.0
5.Toplam	115.000	165.000	43.5	100.0	100.0

Kaynak: TÜSİAD Araştırma Grubu